

var en pind til det dårlige forhold. TK's stigende selvbevidsthed, grænsende til selvhævdelse, og i flere situationer manglende vilje til at gå på kompromis med sine egne kan nok begrunde frygten for uro på bagsmækken. Derfor var VK-planen i 1959 sikkert en kærkommen lejlighed til at isolere TK i gruppen. Planen brød på flere punkter med TK's økonomiske politik, og nok så vigtigt cementerede den de to partiers de-korslagte-armes-politik. Den efterfølgende udvikling viste, at Erik Eriksen tog fejl i 1957 – men den bekræftede ikke TK's linie.

Nyboe Andersen hørte selv til den gruppe af højskolefolk, der støttede TK ved at udsende et åbent brev, men der kom intet ud af hverken dette eller af andre forsøg. TK tog konsekvensen og trådte ud af Venstre. I forbindelse med bruddet antyder Nyboe Andersen en spænding i partiet mellem – groft sagt – bonde og akademiker, mellem by og land. Det havde været interessant, om den sag var blevet beskrevet grundigere.

TK's efterfølgende virke som generalsekretær for OECD og derefter som pensionist og fremtidsforsker gives ikke nær så megen plads og er ikke nær så indlevet beskrevet.

Bogen er udkommet i forskningsprojektet Dansk politik under forandring 1945-85, der jo kun i begrænset omfang har publiceret forskningsresultater, som direkte udspringer af selve projektet – og i flere tilfælde er det netop politikere og embedsmænd, der har leveret de mest spændende bidrag. Med sin forståelse for politik giver Nyboe Andersen på flere punkter – fx. i forbindelse med Hedtofts glidetur i smørret – en i forhold til nogle af projektets øvrige publikationer mere bæredygtig fremstilling. Nyboe Andersen giver læseren et velskrevet og spændende indblik i en af de store personligheder, der prægede dansk politik fra 1945 til 1960.

Mogens Rüdiger

TOM SWIENTY (red.): Danmark i Europa 1945-93. Munksgaard 1994, 357 s., kr. 295.

Rækken af pjecer, hæfter, bøger og andre publikationer om de Europæiske Fællesskaber, EF (nu: EU), og om Danmarks forhold til det (vest)europæiske samarbejde voksede sig i første halvdel af 1990'erne så langt, som øjet rakte. Baggrunden var (foruden de rundhåndede oplysningsbevillinger) givetvis dels den nye dynamik, som EF-samarbejdet tilførtes umiddelbart efter Berlinmurens fald, dels den store offentlige opmærksomhed om EF-spørgsmålet i specielt Danmark som følge af de to folkeafstemninger om Maastricht-traktaten i 1992 og 1993. Litteraturen var sandt at sige af vekslende kvalitet – både den, der kom fra de (mere eller mindre) folkelige pro- og kontra-bevægelser og den, der udsendtes fra mere officielle instanser.

Denne bog, som er et samleværk skrevet hovedsagelig af fem danske samtids-historikere, er af en ganske anden, forskningsbaseret karat. Læseren føres her med kyndige hænder ad den krogede historiske vej fra Fællesmarkedets (EEC) oprettelse i 1957, over EFs virke fra 1960'erne til 1980'erne og frem til vedtagelsen af traktaten om Den Europæiske Union i 1993. Det er, som det træffende hedder i bogens forord, »historien om højtflyvende føderale visioner, der gang på gang kolliderede med nationale økonomiske og politiske interesser. Men det er også

historien om, hvordan de vesteuropæiske lande [...] etablerede et samarbejde, der i sit omfang og sin målsætning er unik i Europas historie.»

Den europæiske integrations første 12-14 års historie efter 1945 og den danske betænkelse ved overnationalt samarbejde behandles med solidt overblik af Vibeke Sørensen – hvis meningsløst tidlige død i 1995 satte et brat punktum for en flittig og bredt internationalt orienteret forskningsindsats vedrørende den tidlige vesteuropæiske (sektor)integrations historie og Danmarks deltagelse i den. Thorsten Borring Olesen og Johnny Laursen giver en meget nyttig oversigt over samme emne for perioden 1960-72, hvor de Gaulles dominerende rolle og Danmarks svære kurs mellem de europæiske markedsdannelser er hovedtemaer. Mogens Rüdiger skriver instruktivt om dels EFs »stagnationsperiode« i 1970erne (p.g.a. bl.a. oliekriserne, som fik landene til i højere grad at forfølge egne særinteresser frem for integrationens fælles mål), dels Danmarks begyndende tilpasning til EF-medlemskabet i en periode, hvor den danske EF-politik alene var styret af økonomiske hensyn.

Nikolaj Petersen behandler grundigt den politiske vej til den Europæiske Union 1980-93, herunder Danmarks mere eller mindre tøvende stilling til det (udenrigs)politiske EF-samarbejde (EPS), til Fællesakten (pakken) og folkeafstemningen herom i 1986, samt den gradvise drejning af dansk EF-politik fra midten af 1980erne i klart mere integrationsvenlig retning – og parallelt hermed den voksende kløft mellem befolkningens og den EF-politiske elites syn på det europæiske samarbejdes udviklingsretning og karakter, kulminerende med nej'et ved Maastricht-folkeafstemningen i 1992 (samtidig faldt andelen af direkte modstandere af Danmarks EF-medlemskab til gengæld markant). Endelig giver politologen Peder Nedergaard en oversigt over den økonomiske side af samme periodes EF-samarbejde (det monetære, landbrugs- og fiskeripolitikken, m.v.).

En generel anke mod de fleste af bogens artikler er, at de i så høj grad er politisk begivenhedshistorie (»hvem, hvad, hvornår?«) på det partipolitiske, det parlamentariske og det vælgeranalytiske niveau, mens de mere strukturelle spørgsmål – og dermed svar – (»hvorfor?«) ofte er underbelyste. Der er således, især for de sidste 20-25 års vedkommende, nok så meget tale om – solid – deskriptiv krønikeskrivning som om en egentlig dybdeanalyserende fremstilling. F.eks. ses den vesteuropæiske integrationsproces så godt som ikke i det globale og koldkrigshistoriske perspektiv, som er nødvendigt at inddrage for at forstå EFs baggrund og udvikling til bunds siden årene omkring 1950.

Alligevel er bogen med sin syntese af megen af den nyeste europæiske integrationsforskning og sin status som den første samlede historiske fremstilling af Danmarks Europa-politik siden 1945 af stor værdi, især til højere undervisningsbrug. En oversigt over EF-institutionerne og deres indbyrdes kompetence- og magtforhold, en begivenhedskronologi, samt et mini-leksikon over EF-kodeord, -begreber og -akronymer øger dens brugbarhed i samme henseende. Til gengæld kan den (udmærkede) selektive litteraturliste ikke opveje den både uforståelige og irriterende mangel, at bogen er helt uden fodnoter og referencer.

Til slut en mindre indvending: mindst tre steder (ss. 198, 200 og 208) tales om »politisering af EF-politikken«. I det mindste denne anmelder mystificeres af sådanne formuleringer, som både indholdsmæssigt og sprogligt turde være meningsløse.

Poul Villaume